

Sara Lizidi Boujraf

**PRESSIONS I TENSIONS QUE PATEIXEN LES MARES
IMMIGRANTS MAGREBINES EN EL PROJECTE
MIGRATORI**

TREBALL FI DE GRAU

Dirigit per Dr. Ramona Torrens Bonet

Grau de Treball Social

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

Tarragona

2022

“Pressions i tensions que pateixen les mares immigrants magrebines en el projecte migratori”

"Pressures and tensions suffered by Maghreb immigrant mothers in the migration project"

Sara Lizidi Boujraf

Estudiant 4t de Treball Social a la Universitat Rovira i Virgili

Resum

En aquest article posarem en rellevància els elements que exerceixen de pressió i tensió sobre les dones i mares magrebines al llarg del procés migratori fins a complir amb el propòsit del projecte, la reunificació familiar dels infants/joves. Metodològicament, s'ha elaborat una anàlisi documental, fent una exploració de les diferents investigacions sobre la dona i mare magrebina immigrant, com també donar visibilitat a les vivències i experiències a través d'entrevistes per corroborar la nostra investigació sobre les dificultats i barreres que suposa el projecte migratori.

Paraules claus: projecte migratori, reunificació familiar, dona, mare, magrebina, immigrant.

Abstract

In this article we will highlight the elements that exert pressure and tension on Maghreb women and mothers throughout the migration process to fulfill the purpose of the project, the family reunification of children / youth. Methodologically, a documentary analysis has been prepared, exploring the different researches on immigrant Maghreb women and mothers, as well as giving visibility to the experiences and experiences through interviews to corroborate our research on the difficulties and barriers involved. the migration project.

Key words: migration project, family reunification, woman, mother, Maghreb, immigrant.

1. INTRODUCCIÓ

Sentim parlar bastant de la immigració en termes generals i en totes les aportacions que ens envolta la imatge d'aquesta migració és masculina. Poc sabem i poc es parla de les immigracions femenines magrebines i menys si aquesta és mare. Per aquest fet, en aquest article parlarem del procés de la immigració femenina autònoma i independent de la dona magrebina com a mare amb l'objectiu de reagrupar el fill, la filla o ambdues.

El que es pretén és donar una visibilitat a la situació de les mares immigrants magrebines, revelant aquelles dificultats amb les quals es poden trobar només pel fet de ser dona, immigrant i magrebina, posant un enfocament en els elements que exerceixen de pressions i tensions, i que interfereixen en tot aquest projecte migratori tant al país d'origen, la interpretació de la cultura/societat cap a la immigració d'una mare, com al país d'acollida, les barreres i dificultats per aconseguir l'objectiu d'inclusió i del retrobament amb l'infant.

Metodològicament s'ha elaborat una anàlisi documental i entrevistes amb diverses dones magrebines al territori de Barcelona, per corroborar i reforçar les aportacions d'autors que han abordat diferents aspectes relacionats amb el procés migratori. Recollint que ha suposat per elles dur a terme el procés migratori, tant les experiències, com les vivències que han hagut d'afrontar fins a acabar portant la reagrupació familiar.

El perfil de les dones entrevistades és similar, encara que, el procés i les històries són úniques. Aquestes són algunes de les característiques de les informants amb els següents pseudònims: Zobaida dona marroquina, és mare d'un fill de divuit anys. El seu exmarit a l'anar de vacances al Marroc li va treure tota la documentació, tant a ella com al nadó, poc després torna a reiniciar el projecte migratori de forma solitària deixant el seu fill amb els avis. Va estar durant un temps resident de manera irregular al país d'acollida. Va poder reagrupar al seu fill després de quinze anys. Amal dona marroquina, té un fill de disset anys i una filla de dinou anys. Va immigrar deixant els fills amb el que era el seu marit. En el moment estava casada, però durant el projecte migratori es va divorciar. Va patir un accedint poc després d'arribar al país d'acollida, això li va dificultar portar a terme els objectius del projecte migratori i perdre el visat quedant-se més temps del previst. Va poder reagrupar als seus fills deu anys més tard de forma separada. Khadija, dona marroquina, té una filla de disset anys. Va decidir divorciar-se abans de començar el projecte migratori. Va deixar la seva filla amb els seus pares. Després de tres intents

fracassats per reagrupar a la seva filla, va decidir casar-se per poder reagrupar-la. Actualment, està amb ella la seva filla, i té una nena petita del seu actual marit. Les tres informants coincideixen en buscar noves oportunitats.

Respecte a l'estructura de l'article, constarà de 6 apartats: Rol de la dona magrebina en la unitat familiar, on parlarem de les pressions i tensions que té la dona magrebina en la unitat familiar, el motiu migratori versus les expectatives, esmentar els diferents motius migratoris i la realitat de les vivències migratòries, la maternitat i la migració, incís en les pressions de les dones com a mares en el projecte migratori, dificultats de la dona immigrant magrebina, barreres i dificultats que sorgeixen en el procés migratori, la reunificació familiar, manifestar les dificultats que tenen les mares immigrants a l'hora de portar a terme el tràmit de reagrupació i el retrobament, i finalment les conclusions on abordarem els resultats que hem obtingut arran de la investigació per donar resposta a la nostra hipòtesi.

2. ROL DE LA DONA MAGREBINA EN LA UNITAT FAMILIAR

Abordar el rol que té la dona magrebina en la unitat familiar ens permet entendre la responsabilitat familiar que se li pot assignar, ja sigui en el moment que conviu amb la família, com quan immigra, i entendre, així, les pressions que li pot suposar tenir un rol o altre en el projecte migratori.

Segons Elgorriaga et al. (2012) la responsabilitat en la sustentació de la llar per a les dones magrebines és menor. Sobre la societat magrebina el rol de "cap" de la família no correspon a la dona, sinó que se li assigna a l'home, en aquest cas, al pare o/i al germà més gran, si n'hi ha. En cas que no, passa aquest rol a la germana més gran. L'aportació econòmica a la unitat familiar per part de la dona marroquina no és una obligació, sinó que li atorga reconeixement i prestigi Gregorio i Ramírez (Citats en Elgorriaga et al., 2012). No és una pressió el fet d'aportar econòmicament a la unitat familiar del país d'origen, ja que no és presentada com una obligació. La prioritat de la dona immigrant magrebina no és donar suport en l'àmbit econòmic a la família, sinó que la prioritat és perseguir un bon futur per l'infant/jove.

L'Islam, com a religió oficial del Marroc es regeix pel conjunt de valors d'origen religiós, el qual protegeix el dret de la persona mitjançant normes jurídiques. Aquest s'anomena la *mudawana*, on es recull la importància capital al matrimoni, a la descendència legítima, al deure de suport entre els membres de la mateixa família i a la conservació del patrimoni

familiar (Benradi, 2000). Dins la unitat familiar el responsable sobre aquesta és l'home, ja que en la cultura l'home és el responsable de vetllar per la família i aportar l'economia a casa. Aquesta responsabilitat pot ser només econòmica i que la dona tingui el mandat o el control de casa.

Per reforçar el que hem vingut debatent sobre el rol de la dona. Els autors Miras, R. M. S., i Bailón, C. S., (2002) expressen que:

El estado civil ocupa un papel prioritario en lo que respecta a la realización de un trabajo remunerado, como bien demuestra que casi la mitad de las mujeres ocupadas son solteras. Este hecho significa que el matrimonio conforma un obstáculo más para el acceso femenino al mercado laboral, esencialmente por herencia cultural como bien confirma el hecho de que en muchas familias el hombre con mujer trabajadora fuera del hogar padece el deshonor de la familia, identificado con su propio fracaso, un fracaso especial que significa incapacidad para mantener a las mujeres de su familia (p.174).

El fet que la dona vulgui immigrar o/i buscar un treball, i una estabilitat fora de la seva llar i de la seva nació no s'entendria dins el nucli familiar. Com dona i mare pot trobar barreres per aquestes creences, i això suposaria per a ella una suma més de pressions i tensions amb les quals ha de lidiar. Els autors, Miras, R. M. S., i Bailón, C. S. (2002) ens expliquen que la dona marroquina ha estat durant un període de temps tancada en el rol de mare i mestressa de casa, encara que actualment la situació sigui diferent i pot optar a treballar en diferents sectors. Aquests canvis segons El-Hadri (citada en Miras, R. M. S., i Bailón, C. S. 2002) són deguts a l'evolució que anat fent la societat marroquina.

La mateixa autora expressa que:

“La mujer marroquí, buscando una verdadera independencia, pretende demostrar que su papel no se limita necesariamente a la procreación, sino que también engloba el acceso a actividades económicas” (p174).

Khadija, que té una filla, prioritza els seus somnis per damunt de les pressions familiars, així ens ho explica:

Mis hermanos y mi madre no estaban de acuerdo con la decisión que iba a tomar, como una mujer quería divorciar-se y dejar su hija para ir a otro país ...

Toda mi familia intentaba convencerme que yo estaba bien, que tenía una buena vida, estaba casada y mantenida, que más quería ... pero mis sueños eran más grandes que estar en casa sin hacer nada ... por suerte mi padre estaba de mi lado (Entrevista a Khadija).

Al Magreb, hi ha dos tipus de famílies, les tradicionals, patrilineal i endogàmica, i moderna que té un caràcter nuclear (Roque, 2000). No és una ciència exacta que totes les famílies siguin iguals ni tinguin els mateixos valors, sinó que pot haver-hi un funcionament més divers i una estructura diferent de la tradicional, organitzada d'una manera on no hi ha jerarquies. Hi ha dones marroquines que volen agafar la responsabilitat d'aportar l'economia a casa per decisió pròpia, i sense tenir tanta pressió a l'hora de voler immigrar, sinó tot el contrari, són animades pels pares.

3. EL MOTIU MIGRATORI VS LES EXPECTATIVES

En aquest apartat, parlarem dels possibles motius migratoris, que ha portat a les mares magrebines a immigrar, però per això, cal remarcar que aquests motius no sempre són els mateixos per a totes, sinó que són diversos segons les situacions personals.

González, A., Medina, A., Sánchez, M., i Blay, M. T. (2009), ens expliquen que els principals motius de la migració de la dona marroquina són la millora de la seva situació econòmica, laboral i la reagrupació familiar un cop està al país de destí. La seva única preocupació i angoixa és poder oferir una vida millor i portar una vida adient, és l'objectiu del seu procés migratori. Aquestes dones, els impulsa la necessitat de voler donar suport i treure a la família d'una situació desfavorida. Encara que un cop es troben al país d'origen poden crear o sorgir altres objectius, però el primordial, és poder retrobar-se amb l'infant o el/la jove al país d'acollida. Zobaida, que té un fill, manifesta que eren una família amb ingressos econòmics baixos, i encara així, el seu pare va fer l'esforç per ajudar-la que pugui immigrar, així ens ho explica:

(...) Éramos una familia muy pobre, demasiado pobre, cuando le explique a mi padre que quería ir-me a España, me ayudo económicamente para poder viajar y buscar un futuro mejor para mí y mi hijo, ya que él sabía que una mujer divorciada no era bien vista ni tenía las mismas oportunidades (...)
(Entrevista a Zobaida).

En les entrevistes realitzades podem ressaltar que de les tres dones, dues han sigut recolzades pels seus pares alhora immigrar i no ha sigut una pressió per elles tot allò que podia dir la família externa. Per altra banda, encara que el principal motiu com ja hem mencionat abans sigui l'infant/jove, les tres informants han optat per ajudar econòmicament als seus pares, tant en el moment que tenien l'infant o/i el/la jove al país d'origen com quan no, encara que els pares en cap moment han verbalitzat la necessitat d'aquest suport.

Segons Elgorriaga et al. (2012)¹, ens expliquen que un 27,5% de les dones magrebines, tenen com a objectiu portar la reagrupació familiar i per altres motius el 16,3%, comparat amb les llatinoamericanes que la principal raó és l'econòmica amb un 72,2%.

Sobre la qüestió de les expectatives, en les diverses entrevistes les dones han coincidit que tenien unes expectatives bastant altes abans de començar el projecte migratori, cosa que no va coincidir amb els objectius marcats un cop van arribar al país d'acollida. Es van trobar amb diverses barreres per incorporar-se al món laboral, l'idioma i poder portar a terme la reagrupació familiar, entre altres. La destinació era complir amb els propòsits en un termini curt, però els ha suposat més anys del que tenien previst. Això ha creat que la família d'origen també comenci a especular sobre les promeses que se'ls ha fet abans d'immigrar. En aquesta fase, les mares han d'assumir aquestes pressions i tensions, que se'ls exerceix i gestionar-ho per anar tirant endavant i no rendir-se.

En les entrevistes, Zobaida, Amal i Khadija han coincidit en el fet que tenien una visió bastant idealitzada del país d'acollida, ja que tenien familiars que vivien a Europa i els quals han sigut de referents per elles, els han vist amb una bona vida o era allò que aparentaven. Khadija, que té una filla, sentia enveja quan veia gent arribar d'Europa estan ella al país d'acollida, i així ens ho explica:

“Cuando mis familiares venían de vacaciones de España y Francia sentía celos, pero de manera buena, los he visto tan bien, con coche, con dinero, buena ropa,

¹ Els autors fan una investigació sobre l'ajust psicològic i el procés migratori de les dones immigrants llatinoamericanes i magrebines, analitzant les dificultats derivades del procés, els canvis que suposa la immigració, nivell formatiu, condició residencial, factors de gènere o/i grup cultural de pertinença. Per donar resposta a aquests factors, porten a terme una anàlisi que realitzen a 206 dones immigrants, de les quals 61% són llatinoamericanes i el 38,8% magrebines.

yo también quería un futuro como ellos, siempre he querido salir, viajar, descubrir y mejorar mi vida y la de mi hija” (Entrevista a Khadija).

En el seu moment se'ls va oferir suport, però un cop establitzades al país d'acollida, no el van rebre. Queden desemparedes en una societat que no era pas com s'esperaven amb obstacles que no havien previst abans i han de fer front tant els sentiments interns, com la realitat amb la qual es troben, creant nous recursos i eines per poder cobrir i superar les noves dificultats que no s'esperaven.

Segons Elgorriaga et al. (2012), el 30% de les dones immigrants es troben millor del que pensaven abans d'immigrar, la realitat amb què es van trobar i amb les expectatives que tenien era bastant ajustada, però hi havia una diferència entre els dos grups de dones que van analitzar. Hi havia més magrebines que van fer una crítica negativa pel que eren les seves expectatives que tenien i amb les que es van trobar, i les llatinoamericanes van fer una crítica positiva expressant que ha sigut millor de allò que es podien esperar.

Suposem que és perquè les dones immigrants magrebines tenen unes pressions i/o tensions diferents, que no pas les mares llatinoamericanes, per la proximitat de la cultura i la llengua, fa més fàcil integrar-se i aconseguir treball. Per això, totes les idees amb les quals venien de poder aconseguir una feina adequada, una residència estable i obtenir una bona economia, etc. es veuen desestablitzades, i es torna més complicat i més llunyana la idea de poder portar a terme una reagrupació familiar i ajudar a la família. Amal, manifesta que ha tingut pensaments de tornar al país d'origen, i així ens ho explica:

Me ha surgido muchas veces la idea de volver y dejarlo todo atrás, pero iba a estar en la misma situación, no me podía permitir rendirme, he venido en busca de una vida mejor y tenía que conseguirla, aunque era más complicada de lo que imaginaba (Entrevista a Amal).

Finalment, els sentiments d'aquestes dones un cop es troben al país d'acollida, de soledat i amb sentiments de tristesa o/i temors davant noves vivències que mai havien experimentat, amb nous esdeveniments que no tenien contemplats, i amb la pèrdua de la xarxa familiar i social que tenien al país d'origen i que ara hauran d'afrontar soles. Tot això, suposa un gran repte i pressió per elles, com el fet d'haver deixat el fill o la filla, i el sentiment de culpa. En el següent apartat parlarem d'aquestes pressions que sorgeixen a les mares durant el projecte migratori.

4. LA MATERNITAT I LA MIGRACIÓ

En aquest bloc, abordarem la visió de la maternitat en les migracions i en concret de les pressions que pateixen les mares magrebines per aquest fet.

Els autors Ariza i Oliveira (citats en Dalouh, R. i Soriano Ayala, E., 2020) ens narra que la migració masculina en el passat, no suposava un xoc davant el rol de la paternitat a distància o l'absència d'aquest. En canvi, pel que fa als estudis sobre els fluxos migratoris femenins, sí que es posava en qüestió la maternitat, per aquelles mares que immigraven. Suposem, que aquesta no és una realitat llunyana en l'actualitat, ja que hi ha un dilema molt gran entre les mares immigrants un cop volen iniciar el seu procés migratori, hi ha un sentiment de culpabilitat, pel fet de creure que han fallat en el seu deure com a mare. En les tres entrevistes les dones han manifestat que el dolor més gran que els ha suposat el projecte migratori, ha sigut haver de deixar l'infant amb els seus pares, ja que sentien que els havien abandonat. Així ens ho explica Zobaida:

No me sentía buena madre (Entrevista a Zobaida).

Per aquest fet, quan les mares decideixen emprendre un procés migratori sense els seus/seves fills/es, es veuen en un doble dilema amb elles mateixes, una pressió que se'ls exerceix d'una manera externa per la societat o/i família, i que finalment es converteix en una pressió interna, provocant dins elles una tensió i un estrès, que pot suposar un malestar psicològic. Tal com assenyala Beiruti, N. (2013), les dones poden patir més estrès que els homes, i no és per donar la connotació de ser més fràgils o tenir menys recursos personals, sinó per la possibilitat de diferents situacions de patiment, siguin familiars, socials o/i econòmics, només per la seva condició com a dona. Remarcant el que hem dit amb anterioritat, el fet de ser dona i no home a l'hora de voler dur a terme una migració, suposa diverses controvèrsies, per l'únic fet de ser dona.

Elgorriaga et al. (2012), expliquen que en la societat magrebina, es té més en compte a la dona com mestressa de casa, esposa i mare, i el fet de descuidar d'aquesta tasca sol ser penalitzada, ja que el treball fora de la llar, sol significar una obligació i no com una cosa desitjada. Gregorio i Ramírez (2000) la dona treballadora té com un estatus de desprestigi dins la societat per aquest fet. Per altra banda, Gil Araujo i Perdone (Citats en Velasco 2014) afirmen que quan sorgeix la separació i els fills queden a càrrec de la família materna, aquestes mares queden a l'estigmatització i desaprovació. Khadija, que té una

filla expressa com volia sortir de ser mestressa de casa a buscar noves oportunitats, així ho explica:

Estaba cansada de no hacer nada, no salir, no disfrutar de la vida, solo cocinar y limpiar, tenía ganas de hacer muchas cosas, y si me quedaba donde estaba no los iba a cumplir, no podía seguir siendo solamente ama de casa, así que decidí divorciarme, aunque me supuso enfrentarme a muchas cosas (...) mi objetivo era mejorar mi nivel de vida y el de mi hija (...) para mi familia externa estaba loca (Entrevista a Khadija).

Per altra banda, tenim un altre testimoni de Zobaida, expressa com el fet de ser dona li ha tret credibilitat, així ens ho explica:

Crían a las mujeres para parir y ser asistentas en casa, su palabra no es válida, pero un hombre, aunque mienta le van a creer (...) nadie me creyó cuando conté el maltrato vivido porque era joven y decían que tenía que aguantar (Entrevista a Zobaida).

Podem confirmar que hi ha la possibilitat que hi hagi una doble pressió sobre aquesta mare, la primera, posant en qüestió la seva maternitat, i la segona, qüestionada per sortir de la norma cultural en cerca d'un futur millor. En cas que siguis home el que vulgui prendre aquesta migració i tingues fills/es a càrrec, probablement no es tindria aquesta mirada, ja que dins la societat magrebina se li dona a l'home el rol de portar l'economia a casa, i probablement tampoc suposaria un xoc la seva absència en el seu rol de paternitat, pel fet que l'encarregada de la casa i els fills és la mare.

Per reforçar-ho esmentarem un fragment estret d'un article que expressa el següent:

“En el caso de las mujeres, la partida, el «abandono» de los hijos y el ejercicio de la maternidad a distancia (...), en ocasiones es leído como en un perjuicio para la sociedad de origen(...)” Tapia (citado en Dalouh, R. i Soriano Ayala, E. 2020; p. 189-190).

Per concloure, un cop decideixen prendre el procés migratori d'una manera solitària i autònoma a la recerca d'un futur millor, deixen normalment els/les fills/es a càrrec de la família materna, fins que la mare pugui establir-se al país d'acollida (Elgorriaga et al., 2012). Sol haver-hi molta reticència a escala cultural sobre aquest assumpte, posant en qüestió la maternitat d'aquestes dones, si és bona o mala mare. Tenint en compte aquests

aspectes, obro a reflexionar sobre la mirada de la societat, i com aquesta pot afectar com a tensió i pressió en el procés migratori d'aquestes dones. Pedone (citada en Velasco, C. R. 2014) ens exposa, que les dones dirigeixen el seu projecte per poder quedar-se i reagrupar els seus fills, en canvi, l'home pensa en un retorn, després de la seva estada a Espanya.

5. DIFICULTATS DE LA DONA IMMIGRANT MAGREBINA

Les dones magrebines un cop s'instal·len en la societat receptora es poden trobar amb diversos factors i circumstàncies que facin que els objectius plantejats en el procés migratori siguin més complicats d'aconseguir o fins i tot sigui com a barrera d'impediment per complir amb aquets.

En aquest apartat esmentarem, com aquestes dones viuen a la societat receptora i les dificultats amb les quals es troben com a dones immigrants magrebines, i les pressions i/o tensions que poden trobar en els següents àmbits; administratiu, laboral i social.

- **Administratiu**

D'entrada, hem d'esmentar si aquestes dones estan regularitzades al país d'acollida o es troben en una situació irregular, ja que n'hi ha diferències, el fet de tenir la residència, facilita l'assequibilitat en diversos aspectes, com ara, el món laboral, homologacions, accessibilitat als estudis, etc. En canvi, si aquestes dones es veuen en una situació irregular, això augmentarà diversos obstacles que exerceixen de pressió.

En cas contrari, han d'esperar dos o tres anys per poder regularitzar-se, per sostenir que han estat vivint al país d'acollida durant el temps determinat, hauran d'empadronar-se, cosa que és complicada pel fet de no tenir un treball per poder llogar un pis, i llogar una habitació amb altres persones és també complicat, ja que la majoria té por de llogar pel fet que la persona no està treballant i pot deixar de pagar en qualsevol moment. Busquen recursos, com per exemple pagar algú per acabar empadronant-se en un domicili per poder acreditar més endavant la seva estada al país d'acollida per realitzar un arrelament social o laboral, els quals comporten certs requisits que de vegades solen ser complicades d'aconseguir encara que hagin complert amb els dos o tres anys d'empadronament. Amal, expressa que ha suposat per ella no conèixer els drets i deures que té com a ciutadana, així ens ho explica:

Quando llegué mi prima no me dijo que tenía que empadronar-me, me hacía
cuidar de sus hijas mientras ella iba a trabajar, hasta que un día la vecina

marroquina me explico que lo más importante era empadronarme (...) cuando lo hablé con ella se negó y me puso excusas, así que decidí salir de casa y buscar otro sitio, estuve viviendo en casa de mi amiga en el sofá (...) ha sido muy complicado conseguir que alguien me hiciera el padrón, pero mi amiga conseguido que otra persona me lo pudiera hacer (...) estuve casi un año sin estar empadronada (Entrevista a Amal).

Segons el relat d'Amal, el fet de no estar empadronada, significa que tampoc té accés a serveis sanitaris públics un dret al que no pot accedir per no poder empadronar-se. Una de les situacions que pateixen diverses persones immigrants.

En l'actualitat en la comunitat catalana les persones es poden empadronar sense domicili fix² amb un informe que ha d'emetre Serveis Socials, especificant la situació i la direcció de l'empadronament, entre altres.

A continuació explicarem alguns dels requisits de l'arrelament laboral i social³ per entendre millor les tensions i pressions al que s'enfronten les dones immigrants a l'hora de regularitzar la seva situació. Per l'arrelament laboral, és imprescindible la permanència de dos anys mínim a Espanya, demostrar que existeix relacions laborals d'una durada no inferior a sis mesos, aquesta es pot demostrar amb una resolució judicial prèvia denuncia o que la Inspecció de Treball hagi aixecat acte. És a dir, haurien d'estar en el treball submergit, en el qual en diverses ocasions és complicat de trobar i si cau no volen perjudicar a la persona que els ha ofert el treball. Per altra banda, l'arrelament social, és necessària la permanència continuada en Espanya d'un període mínim de tres anys, comptar amb un contracte de treball en el moment de la sol·licitud en la qual la durada no ha de ser inferior a un any, presentar un informe que acredita la inserció social (coneixement d'idioma, etc.) emet per l'ajuntament.

² Padró Municipal descrites en la Resolució del 17 de febrer de 2020, de la Presidència de l'Institut Nacional d'Estadística i de la Direcció General de Cooperació Autònoma i Local, estableixen que: "(...) el Padró ha de reflectir el domicili on realment viu cada veí del municipi [...] La correcta aplicació d'aquest criteri determina, d'una banda, que s'hagi d'acceptar com a domicili qualsevol direcció on efectivament visquin els veïns, i, d'altra, que pugui i hagi de recórrer a un «domicili fictici» en els supòsits en què una persona que no té sostre resideixi habitualment en el municipi i sigui coneguda dels Serveis Socials corresponents" (Sindicatura de Greuges de Barcelona, 2021).

³ Real Decreto 557/2011, de 20 de abril, por el que se aprueba el reglamento de la Ley Orgánica 4/2000, sobre derechos y libertades de los extranjeros en España (Reglamento de extranjería) (RELOEX) Artículo 124. Autorización de residencia temporal por razones de arraigo.

Durant aquests anys d'irregularitat fins a poder regularitzar la seva situació administrativa, les dones pateixen tensions en la seva vida quotidiana, ja que no estan aconseguint els objectius marcats, costa trobar treball, o persones que vulguin realitzar-les un contracte, i comencen aflorar les pressions que pot generar el nucli familiar del país d'origen, perquè no s'està complint amb el pactat. En les entrevistes les dones han coincidit que ha sigut complicat regularitzar la seva situació, i això els havia creat molta angoixada per si els podien retornar al país d'origen i per no obtenir els propòsits marcats. La família no entenia que no era fàcil obtenir una feina, i molt més no poder reagrupar a l'infant o al jove en un curt termini, ja que principalment necessitaven regularitzar la seva situació la qual era difícil pels requisits. La família augmentava aquesta pressió, perquè no els acabaven de creure. Zobaida, expressa el complicat que ha sigut escoltar les crítiques referents al reagrupament del seu fill, així ens ho explica:

Mi madre decía que me ha gustado la vida de aquí por eso les había olvidado, que toda la gente que ha subido esta consiguiendo trabajo y reagrupando a sus hijos, pensaba que yo vivía una vida de lujo solamente por estar viviendo en España (...) ha sido duro, no sabían lo mucho que me esforzaba cada día (Entrevista a Zobaida).

- **Laboralment**

En aquest àmbit volem descobrir, aquelles dificultats amb les quals es poden trobar les dones immigrants magrebines un cop volen entrar al món laboral, i també un cop que ja estan dins, quines són les probables barreres i complicacions que sorgeixen pel fet de ser dona magribina al país d'acollida, i com exerceixen de tensió sobre aquestes.

Segons García-Caro, (2019) les immigrants treballadores estan competint per un lloc de feina amb altres immigrants, les quals aquestes per al nivell de formació, país d'origen i nivell cultural, es considera que està molt més a prop a l'Espanyola.

Per ser realistes, aquestes dones no estan competint, sinó que postulen en el mateix àmbit de feina, l'àmbit domèstic o en l'àmbit d'Hostaleria, ja que és el sector amb més demanda per les persones immigrants, perquè són treballs que les persones autòctones no volen i/o la via que no se li posa tantes condicions com altres, així també aprofitant-se de la seva situació de vulnerabilitat, situació d'irregularitat o/i necessitat d'obtenir feina, per introduir-los en el treball submergit, salari precari i condicions desfavorables en molts

casos. Zobaida, expressa una de les vivències que ha tingut en treballar en negre, així ens ho explica:

“Me pagaban muy poco porque sabían que lo necesitaba, trabajaba muchas horas a cambio de un sueldo del cual me quitaban la comida y las facturas a veces solo me daban 200 euros” (Entrevista a Zobaida).

D'altra banda, les pressions que poden tenir les dones magrebines a l'hora de fer recerca de treball són els trets culturals que els representen com àrabs, ja que per la vestimenta, l'idioma, etc, suposa un fet de prejudici o estereotip per contractar-les. Aquest fet provoca moltes desigualtats i pressió per la complexitat que comporta la recerca de feina per aquestes dones. Per a la dona immigrant magrebí li suposa un atribut més de tensió o/i pressió, el fet de ser dona, immigrant i magrebí, perquè podem veure una clara representació de discriminació pel sexe, situació migratòria, i país d'origen, com també una desvalorarització social. “No se las considera como trabajadoras imprescindibles para el proceso productivo, sino substitutivas del trabajo masculino o del trabajo de mujeres autóctonas” Solé (Citat en Elgorriaga, Arnoso, Martínez-Taboada i Otero, 2012; p. 130).

Belardi, (2000) el percentatge de dones magrebines que es troben amb contractes temporals representen un 47% en l'àmbit domèstic i un 46% en l'àmbit d'Hostaleria. Convé ressaltar que, són aquells àmbits que menys formació necessiten, on hi ha un nivell d'esforç més elevat i no estan ben pagats. Altrament, són feines que les persones autòctones no volen. La mateixa autora, explica que el salari de les dones marroquines no pot superar el 30% davant el salari de les espanyoles obreres nacionals. Fent encís, que les dones marroquines immigrin ocupant un lloc de feina més precari i amb una baixa qualitat, en la qual es troben amb un horari excessiu, menys protegit i exposades a l'atur, fent front a totes aquestes tensions, és el clar reflex d'una gran pressió i discriminació sobre aquestes dones. L'Amal, ens esmenta les dificultats que li ha suposat treballar en el sector domèstic i la seva condició de dona marroquina, així ens ho explica:

No he podido cobrar el paro, ja que me han dicho que las personas que trabajan en el ámbito domestico no lo cobran (...) tengo el título de mediadora pero a todos los trabajos que he postulado he sido rechazada, por mi pañuelo siempre me ha supuesto más dificultad (Entrevista a Amal).

Per altra banda, si volen dur a terme l'homologació estudis educatius que han realitzat al país d'origen, per millorar el seu estatus laboral, suposaria una despesa econòmica molt elevada a la qual no poden fer front i la qual també implicaria un reciclatge professional, ja que la majoria de les homologacions sempre acaben necessitant reprendre un any o dos segons les convalidacions requerides per al Departament de l'Ensenyament. Com tampoc poden començar aquest tràmit fins a legalitzar la seva situació administrativa. Cal insistir que, la gran majoria de les mares magrebines decideixen no portar a terme aquest procés, pel fet que és llarg i excessiu a escala econòmica, i prefereixen implicar aquest esforç en treballar i fer front a la seva situació social, personal i econòmica. Potser, que aquestes dones tampoc hagin tingut una educació al seu país d'origen. (...) las magrebíes, si bien la mayoría cuenta con estudios primarios y secundarios y el 22,5% ha ido a la universidad, hay un 15% que llega con bajo nivel de estudios; son mujeres que, normalmente procedente de áreas rurales de África, con un nivel cultural bajo, carecen de una cualificación profesional o que incluso son analfabetas Elgorriaga, Arnoso, Martínez-Taboada i Otero, (2012; p.136).

- **Socialment**

En l'àmbit social, la immigració magrebina li suposa un gran esforç d'integració, hi ha una tensió, pel fet de com socialitzar amb el país d'acollida i mantenir la teva identitat cultural. Aquesta socialització de la qual parlem, sempre dependrà del perfil de la mateixa persona i l'espai que tingui per dur a terme aquesta interacció-acció.

Les dones immigrants són propenses a no allunyar-se de la seva comunitat, circumscriuint les seves relacions amb el país d'acollida (Castilla Vázquez, 2017). Les dones immigrants no limiten les seves relacions amb el país d'acollida, sinó que per diversos factors com ara, la llengua, els suposa una barrera per la seva inclusió, el no poder comunicar-se, la interacció dificulta aquest vincle. És un esforç que s'ha de fer per ambdues parts, tant per les persones autòctones i la societat, com per l'immigrant. Aquesta barrera que cau la possibilitat que per diverses característiques i factors que influeixen en determinades situacions suposin una pressió més per a l'adaptació de les dones magrebines al país d'acollida. La dificultat de poder accedir a estudiar la llengua, ja sigui pels preus elevats de les escoles privades o el fet que no hi hagi flexibilitat horària en les escoles públiques. En el cas de Zobaida, fa incís que no volia tancar-se amb la seva comunitat només perquè no entenia l'idioma, sinó que va anar creant la seva pròpia xarxa social per millorar el seu castellà, així ens ho explica:

“Iba más con gente que hablaba castellano, quería aprender el idioma, así que escuchaba la televisión y mi círculo era gente española, no he tenido interés por estar solamente con gente marroquina” (Entrevista a Zobaida).

Les tensions o/i pressions que poden sorgir arran de diverses situacions, tant administratives, laborals, com socials, poden generar patiment per a la persona migrant i augmentar el seu malestar o/i angoixa, què ja de per si suposa el projecte migratori i el xoc cultural. Deixant enrere familiars, fills, amics, etc., per obrir noves portes cap a un futur millor, i trobar-te amb complicacions, sigui, per característiques exteriors o per factors personals, que fan vulnerable la situació de la persona. “En este sentido, se comprueba que hay mayor número de mujeres magrebíes que se sienten discriminadas, el 57,9% frente al 26,7% de las latinoamericanas” (Elgorriaga et al. 2012; p. 141).

Els mateixos autors, expressen que aquest estres i/o pressió també es provocat pel fet de tenir als fills en el país d'origen: El estrés de las mujeres magrebíes se vincula a tener hijos o hijas a su cargo y no tener pareja, no haber tenido una ocupación en su país de origen, la necesidad de vivienda, la percepción de discriminación, un balance negativo de la situación, bajos niveles de satisfacción y síntomas depresivos y ansiosos (Elgorriaga et al. 2012; p. 143). Zobaida, té un fill i manifesta que li ha suposat un dolor haver de conviure sense el seu fill a prop seu, així ens ho explica:

“Yo estaba aquí pero mi cabeza estaba con el ... en los mejores momentos yo no estaba, dormir con él, dar-le de comer, salir con el ... deje de hacer viajes a marruecos porque no aguantaba dejarlo allí y volver” (Entrevista a Zobaida).

Tot el que hem mencionat, agreuja la pressió sobre aquesta mare, i dificulta la seva comoditat psicològica, provocant així obstacles per portar una adaptació i integració al nou entorn i a la nova situació amb un benestar mental.

6. REUNIFICACIÓ FAMILIAR

En aquest apartat, explicarem què suposa per a les mares magrebines reagrupar els seus infants o/i joves, tant en el procés que comporta el tràmit de reagrupació, com en el retrobament familiar, posant èmfasi en les tensions i pressions que sorgeixen arran d'aquest procés.

Tal com assenyala Borrego (citada en Velasco, C. R., 2014), aquestes mares construeixen el projecte migratori fent visió als avantatges que comportarà per als seus fills o/i les seves

filles viure en un país on l'àmbit socioeconòmic està més desenvolupat, entre altres. Comencen creant estratègies perquè en un futur puguin reagrupar amb elles els seus infants/joves, sense tenir en compte les pressions i tensions que aniran sorgint tant a l'hora de portar a terme el tràmit, com en la separació i en el retrobament.

Per entendre millor aquestes pressions i tensions començarem explicant alguns dels requisits necessaris per portar a terme una reunificació familiar⁴. Per sol·licitar el tràmit de reagrupació familiar s'ha d'acreditar uns mitjans econòmics, especificant un contracte de treball i les sis últimes nòmines, haver cotitzat en els últims dotze mesos, import mínim per persona reagrupant i un familiar 847,35 eu./bruts que han d'estar cobrant, rebuts d'enviaments de diners de l'últim any i ha de ser del 51% del PIB del país de residència per cada infant/jove que es vulgui reagrupar, document notarial de la guàrdia i custòdia de la mare o autorització notarial per part del pare en aquests casos i un informe d'habitatge remès per la generalitat. En diversos casos, les dones tarden anys a poder reagrupar els seus infants/joves perquè no compleixen amb els requisits, perquè suposa l'adequació d'un habitatge en condicions, una nòmina que de vegades no arriba al que es demana, i més els enviaments de diners. Com una persona pot tenir tant, despeses i permetre's un lloguer adient per obtenir l'informe favorable. En les entrevistes realitzades les tres dones han trigat més de deu anys per poder reagrupar als seus fills/es, s'han separat dels seus infants i s'han retrobat amb joves. Zobaida, no ha pogut reagrupar al seu fill fins que no va complir els divuit anys, perquè el seu exmarit no va voler fer-li l'autorització, així ens ho explica:

Estuve intentando reagrupar a mi hijo durante 17 años, he gastado tanto dinero (...) pero desde el gobierno no me lo ponían fácil porque no localizábamos a mi exmarido para la autorización ... hemos intentado citarle muchas veces, pero no sabíamos donde vivía, he sufrido durante muchos años y hasta que no cumplió los 18 años no pude reagruparle, por suerte yo ya tenía la nacionalidad (entrevista a Zobaida).

Una altra de les nostres informants Khadija, en veure que era impossible complir amb els requisits, va decidir casar-se, així ens ho explica:

⁴ A España, hi ha una normativa que regularitza el dret a la reagrupació familiar, "Llei D'extrangeria en l'article 16.2; Los extranjeros residentes en España tienen derecho a reagrupar con ellos a los familiares que se determinan en el artículo 17.

(...) no quería casarme, yo me case por ella si no fuera por ella no me hubiera vuelto a casar (...) vivo mi vida, voy donde voy solo con mi hija hago lo que quiero (...) tuve que hacerlo porque las tres veces que intente reagrupar a mi hija me lo denegaron (Entrevista a Khadija).

Les nostres informants, tant Zobaida, Amal com Khadija, han coincidit que va suposar per elles molta pressió estar tants anys intentant complir amb tots els requisits per poder reagrupar als seus infants/joves. Bernhard (citada en Velasco, C. R., 2014) les famílies se separen creient que el retrobament serà al més aviat possible, però després descobreixen que comporta molts anys poder complir amb els requisits.

Aquesta llarga separació que sorgeix arran del procés migratori pot suposar una crisi en el vincle materna-filial i la qual també suposa una gran tensió emocional per les mares immigrants. Les especulacions que poden sorgir per part dels familiars cap als infants/joves són rellevants quan afecten de manera negativa aquests, i aquesta tensió i pressió passa a la mare també. L'autora Campos, R. A. (2010) ens explica, que els infants/joves viuen aquesta tardança com la pèrdua de confiança en els pares.

Falicov (citada en Velasco, C. R., 2014) explica que aquesta separació es fa en un moment important entre la infància i l'adolescència, on es troben interrompudes els sentiments de pertinença al sistema familiar. En aquesta fase de separació el rol de la família és rellevant, poden jugar un gran paper sobre els infants/joves. Tal com assenyala Artico (citada en Velasco, C. R., 2014) si hi havia similituds en la història del motiu migratori entre què deia la mare i la família en aquest cas, donava suport a què els infants/joves no se sentin abandonats. La pressió sobre la mare és molt més gran quan veu, que en els moments més crucials dels seus infants/joves no pot presenciar aquesta transformació, com també, sentir que costa establir o mantenir aquest vincle materno-filial durant tants anys. En les tres entrevistes han coincidit, que per més esforç que es feia per continuar la relació de mare-fill/a, era complicat, perquè en obrir els ulls han vist els seus avis, i la persona que els ve a visitar o parla amb ells es converteix en la portadora de l'economia.

Zobaida, expressa que les especulacions dels seus familiars han deixat més tensa la relació entre mare i fill, així ens ho explica:

“Nuestros parientes le decían a mi hijo que me había ido para disfrutar de la vida y casar-me ... y nunca volvería por él, y el los creía, muchas veces no me contestaba” (Entrevista a Zobaida).

La nostra informant Amal, també expressa que les crítiques dels seus familiars no va repercutir sobre la seva filla i el seu fill, així ens ho explica:

“Mis familiares cuando se encontraban con mis hijos le decían que no les iba a traer conmigo ... pero aun así nuestra relación continuaba no querían perder ese contacto porque sabían que yo les enviaba dinero, así era nuestra relación” (Entrevista a Amal).

L'anàlisi que aporten Smith, Lalonde i Johsen (citats en Velasco, C. R., 2014) afirma que els adults entrevistats expliquen “(...) el tiempo no es aparentemente suficiente para reparar las grietas en la relación. Los riesgos mayores los encontraron en las largas separaciones y cuando existían nuevos miembros en la familia en el momento de reunión” (p.124).

Tal com assenyala Zobaida el vincle no és tan fort com hauria de ser entre mare i fill, així ens ho explica:

“No hay ese calor de madre ese vínculo que suele haber, se necesita tiempo para restablecer la relación” (Entrevista a Zobaida).

En el moment del retrobament no és fàcil per ambdues parts, perquè el temps de separació ha sigut llarg i les expectatives poden ser diferents. Tal com assenyala Mitrani (citada en Velasco, C. R., 2014) les expectatives d'ambdues es veu trencada, els pares esperen que els infants/joves tinguin en compte tots els sacrificis. I els joves/infants no veuen que deuen res. Les tensions poden sorgir segons la forma que es té d'afrontar i d'adaptar-se a la situació, les mares es troben amb persones completament diferents de com els havien deixat, no és una simple visita d'un mes, s'ha de conviure amb nous rols i/o nova organització familiar durant un període llarg. Zobaida en reagrupar el seu fill es van trobar amb controvèrsies en la convivència, així ens ho explica:

(...) nuestros hombros estaban a la misma altura ya no era un bebé como lo deje
(...) cuando llego él pensaba esta señora es tonta vamos a tomarle el pelo
(...) estaba acostumbrado a tener libertad, pero empecé a hablar las cosas

con el y explicarle que ahora está viviendo conmigo y aquí no era allí
(entrevista a Zobaida).

Per concloure, en el retrobament continuen aquestes tensions i pressions sobre les mares immigrants i amb les quals han de lidiar utilitzant eines i recursos per superar aquesta etapa final del seu projecte migratori però aquest cop conjuntament amb els seus infants/joves.

7. CONCLUSIONS

Al llarg del treball s'ha elaborat una anàlisi sobre les tensions i pressions que pateixen les dones, immigrants i magrebines al llarg del projecte migratori. Ens ha fet descobrir la complexitat de la situació que pateixen tant en l'àmbit social, familiar, com en l'àmbit administratiu. L'estudi ens ha permès identificar els elements de pressió i tensió indagant sobre diversos aspectes que hem anat resolent en els anteriors apartats.

El rol de la dona immigrant magrebina és rellevant en la unitat familiar, perquè és la cuidadora de la llar, dels infants/joves, per aquest fet, quan vol sortir de la norma general en cerca de noves oportunitats és qüestionada pel simple fet de ser dona. Es troba amb barreres per creences culturals o/i religioses que són contradictòries en voler portar un projecte migratori, i tots aquests elements impliquen pressions i tensions per a les dones, immigrants i magrebines.

El principal motiu per immigrar és millorar la situació econòmica i oferir una vida adequada als infants/joves, encara que arran del procés migratori sorgeixin altres objectius. Les expectatives d'aquestes dones s'han vist trencades per les barreres i dificultats que suposa l'accés al món laboral, la falta de l'idioma, la irregularitat, que comporten no poder portar a terme la reagrupació familiar en el terme que tenien plantejat, creant especulacions per part dels familiars, exercint de pressió per no complir amb el pactat. Com també, tensions i pressions, com ara, la soledat, la falta de xarxa familiar i social per al suport emocional, que comencen aflorar en els inicis del procés migratori.

La maternitat en la migració suposa una gran angoixa i dolor per les mares, exercint pressió i provocant malestar psicològic sobre aquestes, ja que es culpabilitzen per deixar l'infant/jove a càrrec dels pares o d'altres cuidadors, sentint que els han abandonat. Un altre element de pressió és la societat d'origen o/i els familiars, els quals acaben en

l'estigmatització i desaprovació, tal com assenyala Gil Araujo i Perdone (citat a Velasco, C. R., 2014). Encara que en les tres informants, ens han explicat que no els ha afectat el que deia la gent de forà, que aquest fet no ha exercit de pressió per elles, com ho ha fet la unitat familiar.

Les dificultats amb què s'han trobat al país d'acollida en l'àmbit administratiu, laboral i social, han sigut barreres per complir amb el projecte migratori. Regularitzar la seva situació administrativa ha suposat diversos requisits els quals han sigut complicats d'acreditar, aquest procés ha portat diverses preocupacions, temors i tensions per la possibilitat del retorn al país d'acollida per les autoritats, com la tardança a treballar de manera legal, i la continuïtat de vulneració dels drets del treballador, oferint un treball precari aprofitant la situació de necessitat. D'altra banda, les pressions que suposen els trets culturals, com la vestimenta, l'idioma, etc., creant prejudicis i estereotips sobre aquest col·lectiu a l'hora de la contractació, com en l'àmbit social. En aquest, descobrim la idea errònia que les dones magrebines no volen sortir de la seva comunitat i posen límits a les seves relacions amb les persones autòctones, sense tenir en compte les diverses dificultats amb què es troben, com ara, l'idioma, una barrera que influeix en les relacions, i també els prejudicis i estereotips per part de la societat, dificultant la inclusió d'aquestes dones, immigrants i magrebines. En les diferents entrevistes, les informants han manifestat que actualment mantenen un vincle amb les persones autòctones, el qual al principi ha sigut complicat per l'idioma, però que s'han trobat amb persones que els han ofert suport.

En la reunificació familiar les tensions i pressions sorgeixen en detectar que hi ha dificultats per acreditar diferents requisits per sol·licitar el reagrupament familiar, i la durada d'anys fins a poder reagrupar. Els mitjans econòmics i l'adequació d'un habitatge, són dels requisits que la majoria de les dones immigrants magrebines no compleixen per la dificultat que comporten, segons les seves situacions. Les pressions que sorgeixen en aquest procés pot comportar a la mare assumir decisions o/i gastar més despeses de l'habitual per poder reagrupar a l'infant/jove, com ens han explicat les informants. La crisi en el vincle materna-filial que es crea a causa del llarg temps de separació, també suposa una gran pressió per les mares, perquè detecten com els infants/joves estan perdent la confiança en elles i com els afecta les especulacions dels familiars a aquests. Finalment, quan sorgeix el retrobament la situació, n'hi ha un distanciament en la connexió de mare-fill/a i sorgeixen nous conflictes en la relació que esdevenen pressions i tensions per

ambdues parts, les mares tenen la idea que després de tant sacrifici siguin reconegudes pels infants/joves, però això no succeeix en diverses situacions. En les entrevistes, he pogut detectar que algunes mares busquen recursos i eines per millorar el vincle i la situació de convivència, mentre que altres confien en el temps per reparar les esquerdes.

El projecte migratori no ha sigut fàcil, ha suposat diverses pressions i tensions que han hagut d'anar superant una per una les mares, immigrants magrebines, i les quals fins al dia d'avui expressen que res podrà retornar el temps que han perdut sense els seus infants/joves, perquè no han estat en els moments vitals d'aquests.

Per acabar, trobo rellevant fer incís que cada persona té la seva història i les seves vivències, per això no podem fer grans generalitzacions dels resultats obtinguts, cada família, persona, fill/a té les seves particularitats.

Referències bibliogràfiques

- Ayuste González, A., Medina, A., Payá Sánchez, M., & Romañá Blay, M. T. (2009). El significat del projecte migratori: les dones parlen de la seva experiència. *Temps d'educació*.
- Belarbi, A. (2000). Evolución y perspectivas de la emigración femenina. In *Mujer y migración en el Mediterráneo occidental: tradiciones culturales y ciudadanía* (pp. 27-46). Icaria.
- Benradi, M. (2000). El derecho de familia en Marruecos y su repercusión en el estatuto jurídico de las mujeres. In *Mujer y migración en el Mediterráneo occidental: tradiciones culturales y ciudadanía* (pp. 91-126). Icaria.
- BOE.es - BOE-A-2000-544 Ley Orgánica 4/2000, de 11 de enero, sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social. (2000, 11 enero). Agencia Estatal Boletín Oficial del Estado. <https://www.boe.es/eli/es/lo/2000/01/11/4>
- Campos, R. A. (2010). Las reagrupaciones familiares y sus efectos en el bienestar de los menores migrantes. Manifestaciones y detección en el ámbito escolar. *Migraciones. Publicación del Instituto Universitario de Estudios sobre Migraciones*, (28), 127-156.
- Castilla Vázquez, C. (2017). Mujeres en transición: la inmigración femenina africana en España. *Migraciones internacionales*, 9(2), 143-171.
- de España, G. Portal de inmigración. Recuperat de <https://extranjeros.inclusion.gob.es/es/informacioninteres/informacionprocedimientos/ciudadanosnocomunitarios/index.html>
- Elgorriaga, E., Martínez-Taboada, C., & Otero, N. (2012). Proceso migratorio y ajuste psicológico de las mujeres latinoamericanas y magrebíes: un análisis desde la perspectiva de género. *Migraciones. Publicación del Instituto Universitario de Estudios sobre Migraciones*, (31), 125-154.
- García-Caro García, P. (2019). Inmigración. "Fácil emigrar, difícil sobrevivir". Estudio del impacto de género en la migración iberoamericana.
- L'empadronament de persones sense domicili fix que viuen a la ciutat*. (2021, 9 abril). Sindicatura de Greuges de Barcelona. <https://www.sindicaturabarcelona.cat/2021/04/09/empadronament-de-persones-sense-domicili-fix/>

- Miras, R. M. S., & Bailón, C. S. (2002). El perfil social de la mujer inmigrante marroquí en España y su incidencia en la relación intercultural. *Papeles de geografía*, (36), 171-184
- Roque, M. Á. (2000). Mujer y migración, una doble mirada en el Mediterráneo occidental. *Mujer y migración en el Mediterráneo occidental*, 13-24.
- Sayed-Ahmad Beiruti, N. (2013). Proceso migratorio, diversidad sociocultural e impacto sobre la salud mental. *Educación social: revista de intervención socioeducativa*.
- Soriano Ayala, E., & Dalouh, R. (2020). Estudio de la feminización de los procesos migratorios en contextos transnacionales y transculturales. *Estudio de la feminización de los procesos migratorios en contextos transnacionales y transculturales*, 1-154.
- Velasco, M. I. C. R. (2014). La reagrupación familiar, ¿qué dice la literatura? Una revisión más allá de lo sistémico. *Revista REDES*, (30).

PRESENTACIÓ I JUSTIFICACIÓ DE LA REVISTA

Per la publicació d'aquest article s'ha triat la Revista d'investigació social de Sociologados de la Universitat d'Alacant. Aquesta revista està orientada a la difusió dels estudis acadèmics i científics els quals contribueixen a la millora del coneixement de la societat contemporània. Els àmbits d'interès estan vinculats al camp de la Sociologia i de les Ciències Socials, centrats en diversos estudis, exclusió social, ciència política, antropologia, migracions, etc. Per l'associament d'aquests temes amb el nostre article, s'ha valorat de manera convenient.

Les normes estilístiques i format per la presentació dels articles han de contenir certes instruccions, pel que fa a lletra tipogràfica del text ha de ser Time New Roman, mida 12, espai senzill, i mida de pàgina DIN A4. Les cites textuais hauran d'anar entrecomillas quan siguin inferiors a tres línies i superior a 3 línies sense entrecomillas i sangrat per marge esquerra. Els treballs poden estar escrits tant en espanyol, com en, anglès, francès o valencià/català i la seva extensió no ha de superar les 10.000 paraules. El resum no ha de contenir més de 100 paraules i entre 4 i 8 paraules claus. Per la bibliografia, s'utilitzarà l'estil APA i s'haurà d'enviar en format d'arxiu .rtf o .doc.